

Myndigheten
för civilt försvar

Vårt arbete med naturolyckor och klimatanpassning

Vårt arbete med naturolyckor och klimatanpassning

Myndigheten för civilt försvar
651 81 Karlstad

Sektionen för arbete med naturolyckor och klimatanpassning

Foto: Henrik Schlyter (omslag & sida 4), Trafikverket Jonas Axelsson (sida 7), Pavel Koubek (sida 8–9), Myndigheten för civilt försvar (sida 12), Connect Images (sida 15), Trafikverket (sida 16–17), Johan Eklund (sida 19), Sven Halling (sida 21), johner.se Mikael Svensson (sida 22–23).

Tryck: Ljungbergs tryckeri AB
Produktion: Advant

Publikationsnummer: MCF0097 – mars 2026
ISBN-nummer: 978-91-7927-722-2

Innehåll

Myndigheten för civilt försvars arbete med naturolyckor och klimatanpassning.....	5
Identifiering av hot och risker.....	10
Vi tar fram kartor över riskområden.....	10
Förordningen om översvämningsrisker.....	13
Rapportering av höga vattennivåer.....	14
Skogsbrandbevakning med flyg.....	14
Satellitdetektion av vegetationsbrand.....	14
Statsbidrag för förebyggande åtgärder.....	16
Utbildning och kunskap stärker förmågan.....	18
Forskning och utveckling.....	18
Utbildning och övning.....	18
Om olyckan ändå är framme.....	20
Samordning vid händelser.....	20
Kartor över drabbade områden.....	20
När egna resurser inte räcker till.....	21
Ersättning för räddningstjänstkostnader.....	22
Analys av inträffade händelser.....	22
Samverkan för att utbyta erfarenheter.....	24
Arbetsgrupp naturolyckor.....	24
Myndighetsnätverket för klimatanpassning	24
Sendairamverket.....	25
Vår kompetens är efterfrågad internationellt.....	26

Myndigheten för civilt försvars arbete med naturolyckor och klimatanpassning

Myndigheten för civilt försvar är den ledande, inriktande och samordnande myndigheten i det civila försvaret. Myndigheten ska säkerställa att samhället är förberett för kris, höjd beredskap och krig. Vi utvecklar och stärker förmågan i hela samhället så att vi tillsammans kan agera om det värsta skulle hända. Ett samhälle som är förberett för att fungera vid krigsfara och krig, har också bättre möjligheter att hantera naturkatastrofer och andra fredstida kriser.

Myndigheten utvecklar och stödjer samhällets beredskap mot olyckor och kriser och är pådrivande i arbetet med förebyggande och sårbarhetsreducerande åtgärder. Arbetet sker både nationellt, internationellt och tillsammans med kommuner, länsstyrelser, myndigheter och näringsliv. När en allvarlig olycka eller kris inträffar ger Myndigheten för civilt försvar stöd till de aktörer som är ansvariga för hanteringen av det inträffade. Myndigheten ska också se till att samhället lär sig av det som inträffat.

På grund av klimatförändringarna och samhällets sårbarhet bedöms olika naturhändelser, ofta väderrelaterade, kunna inträffa oftare, bli mer omfattande och få allt större konsekvenser. Med naturhändelse menas exempelvis ras, skred, storm, värmebölja, skogsbrand samt översvämning från skyfall, sjöar, vattendrag och hav. För att anpassa samhället och minska eller undvika negativa konsekvenser av ett förändrat klimat är det viktigt att kartlägga risker, planera och vidta förebyggande åtgärder.

Myndigheten för civilt försvar samordnar, inriktar och stödjer arbetet med att förebygga och hantera naturolyckor för att alla aktörer ska kunna ta sitt ansvar både i dag och i framtiden. I enlighet med förordningen om myndigheters klimatanpassningsarbete har myndigheten tagit fram en handlingsplan med prioriterade åtgärder för klimatanpassning inom myndighetens ansvarsområde. Klimatanpassning är en självklar del av arbetet med att stärka samhällets motståndskraft.

På www.mcf.se kan du läsa mer om oss som myndighet.

Naturolycka

Med en naturolycka avses naturhändelser med negativa konsekvenser för liv, egendom eller miljö.

Identifiering av hot och risker

Att förutse och förebygga hot och risker är grundläggande för ett gott säkerhets- och krisberedskapsarbete. Genom att identifiera hot och risker får samhällets olika aktörer kännedom om vilka natur- och klimatrelaterade händelser som kan inträffa och det ger ökade möjligheter att både förebygga och förbereda sig inför hantering av dem. På nationell nivå har Myndigheten för civilt försvar ansvar för att ta fram nationella risk- och sårbarhetsbedömningar. Myndigheten ger även stöd till kommunerna för att analysera naturolyckor i arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser.

Vi tar fram kartor över riskområden

Myndigheten för civilt försvar stödjer kommuner och länsstyrelser i deras arbete med att identifiera vilka risker för naturolyckor som finns inom deras geografiska område. Det görs genom att ta fram kartor exempelvis över områden med översvämningsrisk, ras och skredrisk, områden med höga temperaturer samt aktuella brand-riskprognoser. Kartorna kan utgöra ett stöd vid riskinventering, riskhantering och vid samhällsplanering.

Myndigheten för civilt försvars alla karteringar nås via kartportalen på www.mcf.se.

Stabilitetskartering

Kartläggningarna pekar ut områden där det finns en risk för ras och skred. Det görs för att identifiera vilka bebyggda områden som inte kan klassas som stabila. Avsikten är att kommunen eller andra berörda sedan ska gå vidare och utföra detaljerade utredningar och eventuellt vidta förebyggande åtgärder i de utpekade områdena.

Översvämningskartering

Karteringarna visar områden utmed sjöar, vattendrag och kust som hotas av översvämning när vattnet uppnår vissa nivåer. Myndighetens översvämningskarteringar finns samlade i översvämningsportalen på www.mcf.se. Där finns även länkar till skyfallskarteringar framtagna av kommuner.

Värmekartering

Karttjänsten visar vilka maximala marktemperaturer som uppmätts i Sverige under sommarmånaderna och kan användas som stöd till kommuners klimatanpassningsarbete. Värmekarteringstjänsten uppdateras en gång per år med temperaturdata från senaste årets sommar.

Brandriskprognoser och brandbränsleklassificering

Den sammantagna riskbilden för brand i skog och mark styrs av både väderförhållanden och vegetationen. En överblick av aktuell och kommande brandrisk kan fås via brandriskkartorna på myndighetens webbplats. Där finns också en tjänst för brandbränsleklassificering som ger underlag om skogsvegetationens brandbenägenhet.

Utöver de publika brandriskkartorna kan aktörer som arbetar med att förebygga och hantera skogsbränder få tillgång till en inloggnings-skyddad tjänst för mer detaljerade brandriskprognoser. Kommuner och länsstyrelser kan använda informationen för beslut om eldnings-förbud eller andra brandskyddsåtgärder.

Prognoserna finns även tillgängliga i appen ”Brandrisk Ute”, där allmänhet och privatpersoner kan få råd och rekommendationer kring eldning och grillning i skog och mark.

Förordningen om översvämningsrisker

Arbetet enligt förordningen om översvämningsrisker syftar till att minska konsekvenserna från översvämnningar och på så sätt värna om människors hälsa, miljön, kulturarvet och ekonomisk verksamhet. Myndigheten för civilt försvar är ansvarig myndighet och genomför arbetet i nära samarbete med länsstyrelserna.

Arbetet sker genom att identifiera områden med betydande översvämningsrisk, kartlägga översvämningshot och identifiera risker inom det översvämningshotade området. I de riskhanteringsplaner som länsstyrelserna tar fram fastställs sedan åtgärder som behöver vidtas för att minska konsekvenserna av en översvämnning. Olycksutredningar genomförs om omfattande översvämnningar inträffar. Myndigheten för civilt försvar har ansvar för rapportering av arbetet till EU. Hot- och riskkartor finns i översvämningsportalen på www.mcf.se.

Rapportering av höga vattennivåer

På grund av snösmältning eller rikligt med regn kan höga flöden i vattendrag och sjöar uppstå. Myndigheten för civilt försvar följer löpande utvecklingen i hela landet genom att inhämta uppgifter om vattenflödessituationen från respektive länsstyrelse. Det skapar en helhetsbild och tidig kunskap om behov av åtgärder. Informationen sammanställs och återkopplas veckovis till länsstyrelserna och rapporteras via myndighetens lägesbild till Försvarsdepartementet.

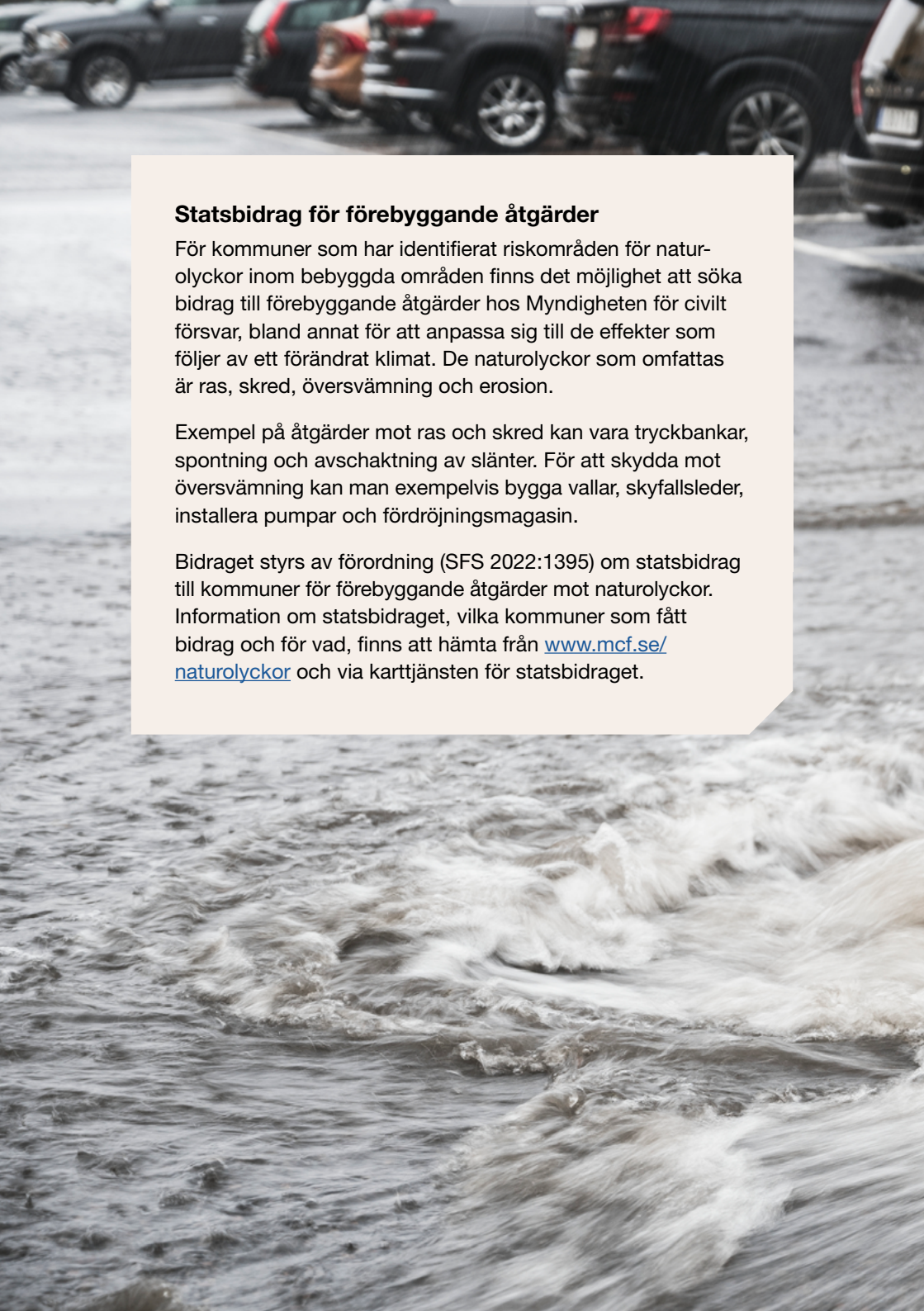
Skogsbrandbevakning med flyg

För att bränder i skog och mark ska kunna upptäckas tidigt genomförs övervakning med flyg när det råder hög risk för skogsbrand. Skogsbrandbevakningen inriktas och bekostas av Myndigheten för civilt försvar men beslutas och administreras av länsstyrelserna.

Satellitdetektion av vegetationsbrand

Satellitdetektion används som ett komplement till det skogsbrandbevakande flyget för att upptäcka och positionera bränder i nära realtid. Data från satelliterna bearbetas och filtreras av SMHI och skickas sedan till SOS Alarm som i sin tur larmar räddningstjänsten.

Statsbidrag för förebyggande åtgärder

För kommuner som har identifierat riskområden för naturolyckor inom bebyggda områden finns det möjlighet att söka bidrag till förebyggande åtgärder hos Myndigheten för civilt försvar, bland annat för att anpassa sig till de effekter som följer av ett förändrat klimat. De naturolyckor som omfattas är ras, skred, översvämning och erosion.

Exempel på åtgärder mot ras och skred kan vara tryckbankar, spontning och avschaktning av slänter. För att skydda mot översvämning kan man exempelvis bygga vallar, skyfallsleder, installera pumpar och fördröjningsmagasin.

Bidraget styrs av förordning (SFS 2022:1395) om statsbidrag till kommuner för förebyggande åtgärder mot naturolyckor. Information om statsbidraget, vilka kommuner som fått bidrag och för vad, finns att hämta från www.mcf.se/naturolyckor och via karttjänsten för statsbidraget.

Utbildning och kunskap stärker förmågan

Alla aktörer i samhället har ett ansvar vid olyckor och kriser och bör ha en god förmåga att kunna begränsa och hantera konsekvenserna när en händelse inträffar. Myndigheten för civilt försvar har i uppdrag att stödja aktörerna med utbildning och kunskap för kompetensförsörjning.

Forskning och utveckling

I vårt arbete för ett säkrare samhälle spelar kunskapsutveckling en viktig roll. Den forskning och utveckling som Myndigheten för civilt försvar finansierar inom naturolycksområdet ska bland annat bidra till bättre förebyggande åtgärder och stöd till räddningstjänst, krishantering och försörjningsberedskap.

Utbildning och övning

Myndigheten för civilt försvar utbildar och övar människor, organisationer och myndigheter både på nationell och internationell nivå. Det gör vi för att samhällets aktörer ska ha en god förmåga att begränsa och hantera konsekvenserna av en händelse. Myndigheten erbjuder utbildningar inom civilt försvar, krisberedskap, kriskommunikation och totalförsvar. Myndigheten erbjuder även specialanpassad utbildning och webbkurser inom ämnet naturolyckor.

Krisinformation.se

På [Krisinformation.se](https://www.krisinformation.se) hittar du myndigheternas samlade information vid olyckor och kriser. [Krisinformation.se](https://www.krisinformation.se) kommunicerar även med allmänheten via sociala medier.

Om olyckan ändå är framme

Myndigheten för civilt försvar har beredskap för att bidra vid hanteringen av allvarliga olyckor, kriser och katastrofer både i Sverige och internationellt. Vårt uppdrag är att bistå och ge stöd till samordning mellan svenska myndigheter i krissituationer och att kunna bistå EU och FN-organisationer vid händelser utanför landets gränser. Vår tjänsteman i beredskap, TIB, är myndighetens operativa kontaktpunkt. TIB är tillgänglig dygnet runt och följer ständigt utvecklingen för att upptäcka och identifiera händelser där myndigheten kan behöva agera.

Samordning vid händelser

Varje vecka genomför Myndigheten för civilt försvar samverkanskonferenser på nationell nivå, bland annat relaterat till kommande veckas väderprognoser. Syftet är att skapa ett forum för informationsutbyte för en samlad nationell lägesbild. Vid inträffade händelser hålls extra samverkanskonferenser för att koordinera beslut, samordna information, skapa samlad lägesbild och samordna resurser.

Kartor över drabbade områden

För att kunna identifiera och se omfattningen på skadorna vid omfattande händelser, till exempel skogsbrand eller översvämning, kan myndigheten ge stöd till räddningstjänster, kommuner, länsstyrelser och andra aktörer genom att ge tillgång till kartor baserade på satellitbilder via Copernicus EMS.

När egna resurser inte räcker till

Kommunerna ska själva, så långt det är möjligt, klara att hantera sina risker. Vid en omfattande händelse där inte kommunens egna resurser räcker till, ska de i första hand samarbeta inom sin region för att lösa situationen. Räcker resurserna ändå inte till kan staten via Myndigheten för civilt försvar bistå med vissa förstärkningsresurser, både i form av utrustning och för vissa händelser även personal. Förstärkningsresurser finns bland annat för översvämningar, skogsbrand eller för sök och räddning vid exempelvis ett skred.

Ersättning för räddningstjänstkostnader

En kommun som har haft betydande kostnader för en räddningsinsats har rätt till ersättning från staten för den del av kostnaden som överstiger kommunens självrisk. Syftet med ersättningen är att skydda kommunerna från sådana kostnader som kan bli följden av stora och långvariga räddningsinsatser.

Analys av inträffade händelser

Myndigheten för civilt försvar arbetar för att samhället ska lära sig av de olyckor och kriser som inträffar. Data samlas bland annat in från de räddningsinsatser som den kommunala räddningstjänsten årligen utför.

Olycksutredningar från omfattande översvämningar enligt förordningen om översvämningsrisker och andra naturhändelser återfinns på www.mcf.se.

Samverkan för att utbyta erfarenheter

För att utbyta erfarenheter och utveckla det förebyggande arbetet och hanteringen av naturolyckor har Myndigheten för civilt försvar ett nära samarbete med andra aktörer nationellt och internationellt. Bland annat genom deltagande i ett antal delegationer, nätverk, expert- och samverkansgrupper.

Arbetsgrupp naturolyckor

För att förbättra samordningen av arbetet med att förebygga, mildra effekterna av och öka förmågan att hantera naturolyckor och naturhändelser i Sverige driver myndigheten Arbetsgrupp naturolyckor. I arbetsgruppen deltar myndigheter, Sveriges Kommuner och Regioner samt länsstyrelserepresentanter.

Arbetsgruppen tar årligen fram en gemensam aktivitetsplan. Syftet med aktivitetsplanen är att prioritera och samordna det myndighetsgemensamma arbetet för att göra Sverige mindre sårbart för allvarliga naturolyckor och naturhändelser i nuvarande klimat och vid ett klimat i förändring.

Myndighetsnätverket för klimatanpassning

För att stödja olika aktörer i samhället i arbetet med klimatanpassning medverkar Myndigheten för civilt försvar tillsammans med andra myndigheter i SMHI:s myndighetsnätverk för klimatanpassning. Nätverket driver webbportalen www.klimatanpassning.se.

Sendairamverket

Vid FN:s tredje världskonferens om katastrofriskreducering 2015, i Sendai i Japan, antogs Sendairamverket för katastrofriskreducering som syftar till att reducera riskerna för och minska konsekvenserna av olyckor och katastrofer. Sendairamverket har ett så kallat allriskperspektiv, vilket innebär att alla typer av framtida katastrofer är inkluderade. Förutom naturolyckor ingår bland annat teknologiska, biologiska, miljömässiga och hälsorelaterade risker. Myndigheten för civilt försvar är nationell kontaktpunkt för Sendairamverket och samverkar med andra myndigheter och aktörer i arbetet för att nå ramverkets målsättningar.

Klimatanpassningsportalen

På www.klimatanpassning.se finns information och stöd för dig som arbetar i en kommun eller länsstyrelse med att anpassa samhället till ett förändrat klimat.

Vår kompetens är efterfrågad internationellt

Myndigheten för civilt försvars resurser för internationella insatser är efterfrågade av EU, FN och andra länders myndigheter. När behov av stöd uppstår i en kris eller katastrofsituation utomlands, kan myndigheten tillhandahålla och skräddarsy flexibla lösningar med experter och materiel. Det handlar om att stödja ansvariga aktörer att snabbt rädda människoliv, ofta efter en naturkatastrof så att konsekvenserna begränsas eller förebyggs.

Myndigheten för civilt försvars humanitära verksamhet bidrar exempelvis till att stärka humanitär samordning och samverkan mellan internationella aktörer, förbättra infrastruktur och humanitär närvaro i katastrofområden och stödja drabbad befolkning med tjänster och förnödenheter.

Myndigheten för civilt försvar har, förutom att delta i räddnings- och katastrofinsatser vid katastrofer i andra länder som fodrar omedelbara åtgärder, också ett ansvar att stödja biståndsinsatser som avser att minska riskerna för bland annat naturkatastrofer. Myndighetens roll är att stödja aktörer i andra länder att utveckla sin förmåga att identifiera och förebygga risker, samt förbereda och agera vid stora händelser.

**Myndigheten
för civilt försvar**